

efterprøve en lang række opfattelser omkring konsekvenserne af industrialiseringens indtrængen i det traditionelle samfund på et mikroniveau, som det Revsunds tingslag repræsenterer. Også i en række andre sammenhænge forekommer det at være en rigtig og nødvendig måde at udbygge vor viden på.

Det gælder selvfølgelig også, selv om man ikke - som Rolén - direkte kan vise, at tidligere opfattelser i hvert fald ikke har haft gyldighed for det undersøgte område. Her tænkes på bogens resultater omkring de sociale og mobilitetsmæssige følger for de mennesker, som solgte til selskaberne, men som blev boende - ofte som forpagtere af deres tidligere ejendom - og ikke emigrerede, som man ellers har ment.

Det kunne måske indvendes, at den undersøgte kohorte af sælgere, som denne del af afhandlingen bygger på, ikke er imponerende stor, men efter min opfattelse er det ikke så væsentligt i den givne sammenhæng. Derimod havde det måske været rimeligt, om der var blevet gjort lidt mere ud af at diskutere, i hvilket omfang der kan generaliseres på grundlag af bogens resultater. På flere centrale områder ligner Revsunds tingslag gennemsnittet for hele Jämtland, men heraf følger jo ikke, at det også gælder for andre områder. Rækkevidden af bogens centrale konklusioner burde forfatteren altså nok have ofret lidt større opmærksomhed, for det ville have øget dens værdi i det perspektiv, som her er betonet: sammenhængen mellem individuelle, lokale, regionale og nationale analyseniveauer.

Jørgen Elklit

Povl Terkelsen, Sovjetunionens Kommunistiske Parti. Introduktion til partiets Status, København: Mungskaaard, 1978. 190 s. 75,00 kr.

Gennem de senere år er der fremkommet en række dansksprogede fremstillinger af de sociale og politiske forhold i Østeuropa og Sovjetunionen. Disse fremstillinger, der i mange tilfælde er af introducerende karakter, har uden tvivl imødekommet et stærkt behov for information om de østeuropæiske systemer, som i mange henseender adskiller sig fra de mere velkendte i Vesteuropa. Kredsen af forskere omkring Slavisk Institut på Aarhus Universitet har markeret sig smukt i disse bestræbelser på at informere om blandt andet Sovjetunionen. Den foreliggende bog om det kommunistiske parti er et godt eksempel herpå.

Som det vil være almindeligt bekendt, er Sovjetunionens Kommunistiske Parti - hvis sovjetiske forkortelse er KPSS - det eneste legitime parti i Sovjetunionen. Povl Terkelsen går i sin bog ikke nærmere ind på en redegørelse for eller

efterprøve en lang række opfattelser omkring konsekvenserne af industrialiseringens indtrængen i det traditionelle samfund på et mikroniveau, som det Revsunds tingslag repræsenterer. Også i en række andre sammenhænge forekommer det at være en rigtig og nødvendig måde at udbygge vor viden på.

Det gælder selvfølgelig også, selv om man ikke - som Rolén - direkte kan vise, at tidligere opfattelser i hvert fald ikke har haft gyldighed for det undersøgte område. Her tænkes på bogens resultater omkring de sociale og mobilitetsmæssige følger for de mennesker, som solgte til selskaberne, men som blev boende - ofte som forpagtere af deres tidligere ejendom - og ikke emigrerede, som man ellers har ment.

Det kunne måske indvendes, at den undersøgte kohorte af sælgere, som denne del af afhandlingen bygger på, ikke er imponerende stor, men efter min opfattelse er det ikke så væsentligt i den givne sammenhæng. Derimod havde det måske været rimeligt, om der var blevet gjort lidt mere ud af at diskutere, i hvilket omfang der kan generaliseres på grundlag af bogens resultater. På flere centrale områder ligner Revsunds tingslag gennemsnittet for hele Jämtland, men heraf følger jo ikke, at det også gælder for andre områder. Rækkevidden af bogens centrale konklusioner burde forfatteren altså nok have ofret lidt større opmærksomhed, for det ville have øget dens værdi i det perspektiv, som her er betonet: sammenhængen mellem individuelle, lokale, regionale og nationale analyseniveauer.

Jørgen Elklit

Povl Terkelsen, Sovjetunionens Kommunistiske Parti. Introduktion til partiets Status, København: Mungskaaard, 1978. 190 s. 75,00 kr.

Gennem de senere år er der fremkommet en række dansksprogede fremstillinger af de sociale og politiske forhold i Østeuropa og Sovjetunionen. Disse fremstillinger, der i mange tilfælde er af introducerende karakter, har uden tvivl imødekommet et stærkt behov for information om de østeuropæiske systemer, som i mange henseender adskiller sig fra de mere velkendte i Vesteuropa. Kredsen af forskere omkring Slavisk Institut på Aarhus Universitet har markeret sig smukt i disse bestræbelser på at informere om blandt andet Sovjetunionen. Den foreliggende bog om det kommunistiske parti er et godt eksempel herpå.

Som det vil være almindeligt bekendt, er Sovjetunionens Kommunistiske Parti - hvis sovjetiske forkortelse er KPSS - det eneste legitime parti i Sovjetunionen. Povl Terkelsen går i sin bog ikke nærmere ind på en redegørelse for eller

diskussion af den sociale baggrund for og den officielle forklaring af dette enestepartisystem, men koncentrerer sig derimod om partiets interne opbygning og funktion og partiets forhold til statsmagten. Det gør han på den måde, at han kommenterer partivedtægterne - statuten - og i det store og hele disponerer sin fremstilling efter statuttens kapitelinddeling. Denne fremstillingsmåde har den åbenbare fordel, at de formelle forhold hele tiden kan sammenholdes med de faktiske.

Bogen består af to nogenlunde lige store dele, dels en fremstilling, der er ordnet i 6 kapitler, dels en række bilag.

I bogens første kapitel behandles indledningsvis Lenins partiopfattelse. Videre berøres spørgsmålet om partiets rolle i det socialistiske samfund og forholdet mellem parti og stat. Det fremhæves i denne forbindelse, at det har voldt en del besvær for sovjetmarxismen på det teoretiske plan at få den oprindelige opfattelse af partiet som den ledende kraft under proletariatets diktatur og som den højeste form for klasseorganisation forenet med den nyere opfattelse af Sovjetunionen som hele folkets stat (p. 17). Under omtalen af de parallelt opbyggede parti- og statsorganer peges der på det stigende personsammenfald, jo højere man kommer op i hierarkiet (p. 23). Det konkluderes, at medens der på det teoretiske plan er en klar adskillelse mellem de to hierarkiers virksomhed, så er det i praksis forbundet med store vanskeligheder at foretage denne afgrænsning (p. 24).

Kapitel 2 behandler medlemskabet af kommunistpartiet, først og fremmest de formelle bestemmelser om optagelse, medlemmernes pligter og rettigheder samt spørgsmålet om partistrafte. Udover omtalen af de formelle forhold peges der navnlig på de forskellige stramninger, der er sket i tiden efter Khrusjtjovs fald i 1964.

Ud fra en politologisk og politisk sociologisk synsvinkel er kapitel 3 om partiets medlemssammensætning nok mere interessant end omtalen af de formelle forhold i kapitel 2. Her gives der både en historisk oversigt over udviklingen og en nøje dokumenteret karakteristik af partimedlemmerne.

I kapitel 4 om den demokratiske centralismes principper er fremstillingen igen helt domineret af de rent formelle forhold.

Kapitel 5, der er bogens mest omfattende, beskæftiger sig med partiets interne opbygning. Den største opmærksomhed koncentrerer sig meget forståeligt omkring KPSSs centrale organer. Fremstillingen er her rig på konkrete oplysninger om organernes historiske udvikling, betydning og sociale sammensætning - dog savner man en tabel, der viser unionskongressernes sociale sammensætning. I forbindelse med omtalen af de centrale partiorganers magt må forfatteren som andre

erkende, at de tilgængelige oplysninger bliver mere og mere sparsomme efterhånden, som man bevæger sig fra Centralkomiteen til Politbureau og Sekretariat - "ind bag Kremls mure", som det helt misvisende kaldes i de danske aviser. Torkelsens analyse af magtforholdene adskiller sig imidlertid ikke væsentligt fra den, der gives i for eksempel L.G. Churchwards Contemporary Soviet Government.

I det sidste kapitel behandles partiets ungdomsorganisationer, og der gives her en række nyttige oplysninger til belysning af disse organisationers virke.

Bogens anden halvdel består af en række bilag i form af oversigter, tabeller m.v. Der gives således en oversigt over alle KPSSs kongresser og partikonferencer, en række tabeller om partimedlemmerne og korte biografier over medlemmer og kandidatmedlemmer af KPSSs Politbureau 1978. Der optrykkes en dansk oversættelse af Statutten for KPSS, og bogen afsluttes med en omfattende bibliografi på 13 sider og et stikordsregister.

Som det fremgår af denne redegørelse for bogens indhold, er den trods sine kun 170 sider fyldt med konkrete oplysninger om KPSS - oplysninger som i de fleste tilfælde er ført frem til 1977-78. Forfatteren har været vidt omkring for at samle disse informationer, og det er vigtigt at fremhæve, at de er hentet både fra den vestlige sovjetlitteratur og fra sovjetiske kilder. Her viser forfatterens store viden om den vestlige sovjetforskning og hans russiskkundskaber sig i en vellykket forening.

Bogen er skrevet i et klart og letlæseligt sprog uden faglig jargon og med de russiske betegnelser diskret anbragt i parenteser og i fodnoter, således at de ikke støder den læge læser, samtidig med at de uden tvivl giver den russiskkyndige yderligere udbytte af bogen. Det forekommer dog som om de russiske betegnelser ikke er medtaget på ganske konsekvent måde, for eksempel mangler de helt i afsnittet om KPSSs centrale organer.

Bogen kan anbefales som en nyttig og veldokumenteret samlet oversigt over partiforholdene i Sovjetunionen. Oplysningerne er troværdige og i det store og hele uden fejl. Bogen vil være velegnet som supplement til en egentlig lærebog i Sovjetunionens politiske system ved for eksempel 1. delsundervisning på universitetsniveau.

Dermed er bogens begrænsning imidlertid også givet. Selv om den behandler den centrale politiske institution i Sovjetunionen kan den ikke stå alene. For det første fordi dens emne er begrænset til partiet og derfor ikke behandler systemet i dets helhed. For det andet fordi man ikke i den finder noget forsøg på at fremstille en helhedsopfattelse af det sovjetiske politiske system og partiets rolle i dette. Udover sondringen mellem de officielle, formelle forhold

og de faktiske forhold, indeholder den ikke - hvad den heller ikke på nogen måde giver udtryk for - nogen introduktion til teoretiske problemstillinger omkring KPSSs rolle i det sovjetiske samfund endsige til sovjetsystemet som helhed. Der er tale om en meget konkret og håndfast beskrivelse, en facts-samling, som vil være en vigtig håndbog for alle, der ønsker nærmere besked om, hvad vi for tiden ved om de faktiske forhold i Sovjetunionens Kommunistiske Parti. Man kunne ønske sig, at den bliver ajour-ført for eksempel hvert 5. år.

Palle Svensson